

Česká role v iniciativě „Jeden pás, jedna cesta“

Jonáš Syrovátka

Iniciativa „Jeden pás, jedna cesta“ (dále uváděná pod anglickou zkratkou OBOR), která je známá také pod názvy „Iniciativa pásu a cesty“ nebo „Nová hedvábná stezka“, představuje základní kámen současné čínské zahraniční a ekonomické politiky v Euroasii. Tuto iniciativu představil na podzim 2013 čínský prezident Si Ťin-pching a od té doby přitahuje velkou pozornost jak uvnitř, tak vně Číny, a dodnes zůstává jedním z nejdiskutovanějších geopolitických témat. Je proto určitým paradoxem, že i přes zájem, který OBOR vyvolává, je vymezení jeho parametrů a cílů definováno pouze velmi vágně.¹ Tento fakt představuje pro zapojené státy jak riziko, tak výhodu. Na jednu stranu si nemohou být jisti tím, co vlastně Číňané tuto iniciativou sledují, ale na druhou stranu mohou pod její hlavičkou realizovat i projekty vyhovující primárně jejich zájmům. Cílem tohoto textu je proto popsat, jak se České republice podařilo vypořádat s riziky a příležitostmi, které z OBOR vyplývají.

Páteří součást OBOR představují infrastrukturní projekty, jejichž cílem je propojit Čínu a západní Evropu.² Dvojitý název – pás a cesta – odkazuje k faktu, že zamýšlené trasy jsou dvě – jedna po souši, druhá po moři. Přesná trasa těchto cest však není jasně definována a pod hlavičkou iniciativy jsou často (čínskou stranou) prezentovány i stavby, jejichž budování začala ještě předtím než byl OBOR vůbec vyhlášen. Mimo ekonomických dopadů má však iniciativa také nezanedbatelný vliv na mezinárodní politiku. Přestože samotní Číňané se snaží OBOR prezentovat jako všestranně výhodný obchod, objevují se i obavy, že iniciativa povede k posílení globální pozice Číny na úkor ostatních států a organizací (včetně těch západních).³

¹ Jedno pásmo, jedna cesta; *Sinopsis.cz*; citováno 23. 12. 2017 (dostupné na <https://sinopsis.cz/sinopis/jedno-pasmo-jedna-cesta/>)

² V tomto ohledu se iniciativa občas odkazuje k obchodní trase Hedvábná stezka, která zajišťovala spojení mezi Evropou a Dálným východem ve středověku

³ Aby těmto obavám čínským funkcionáři předešli snaží se vyhnout přirovnání OBOR k poválečnému Marshallovou plánu (jež se také při popisu této iniciativy v odborné literatuře objevuje), který měl mimo ekonomické i významnou ideovou a geostrategickou dimenzi

Motivací pro spuštění této iniciativy byla samozřejmě i řada dalších faktorů – snaha najít využití pro kapacity, které se již neuplatní na čínském trhu, ambice zlepšit obraz Číny v mezinárodním prostředí nebo partikulární zájmy čínských firem.⁴

(Nejen) evropské státy tak stojí před nelehkým úkolem, jak z tohoto projektu ekonomicky těžit, aniž by měl nežádoucí dopad na stav jejich politického a bezpečnostního prostředí. Vyvažování příležitostí a rizik plynoucích z OBOR je obzvláště obtížné pro státy východního křídla Evropské unie. Oproti západní Evropě jsou totiž zdejší čínské investice zatím marginální a ambice posílit vzájemné obchodní vztahy je tedy pochopitelná (zvláště v kontextu postupné snižování příspěvků z kohezních fondů EU). Na druhou stranu institucionální slabost a nízká úroveň politické kultury středo- a východoevropských zemích zvyšuje riziko, že spolu s cizím kapitálem přijdou i jevy rizikové pro bezpečnost státu – korupce, ztráta kontroly nad strategickými podniky nebo přizpůsobování politiky cizím zájmům ve snaze dosáhnout ekonomického profitu. Nejistotu doprovázející OBOR ještě posiluje skutečnost, že spolu s ní vznikl vyjednávací formát 16 + 1 zahrnující Čínu a státy střední a východní Evropy a Balkánu, která bývá interpretována jako snaha o narušení jednotné vyjednávací pozici EU.⁵

Jak se s příležitostmi a riziky plynoucími z OBOR vyrovnává ČR? Při hledání odpovědi na tuto otázku je třeba mít na paměti, že pro velké infrastrukturní projekty, které tvoří páteřní část této iniciativy, je v ČR pouze omezený prostor. Tuto skutečnost reflektují i čínští plánovači, jelikož při pohledu na existující náčrty tras OBOR je zřejmé, že ČR leží mimo hlavní koridory, které vedou na jih a sever od nás (viz mapa). Teze, dle níž by ČR mohla představovat bránu pro čínské investice do západní Evropy, je tak spíše zbožným přáním. Objektívni limity spolupráce v rámci

4 Kopecký, Václav, Líd, Václav, Rezková, Alice, Vodrážka, Michal; Nová Hedvábná stezka: výzvy a příležitosti; *Asociace pro mezinárodní otázky*; březen 2016 (dostupné na http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/03/amocz_RP_1_2016_web.pdf)

5 Tato platforma však spíše slouží pro navazování bilaterálních vztahů mezi jednotlivými členskými státy a všechny dohody vzešlé z vyjednávání v tomto formátu jsou konzultovány s Evropskou službou pro vnější činnost

OBOR však vyvážila skutečnost, že politická garnitura, které stála v čele ČR po roce 2013, měla o zlepšení vztahů s Čínou velký zájem. ČR tak byla jednou z prvních zemí, která deklarovala zájem o aktivní participaci v platformě 16 + 1 a její vrcholní představitelé se aktivně zúčastnili většiny jejích vrcholových jednání. Český zájem o participaci na OBOR byl stvrzen *Memorandem o porozumění mezi vládou Čínské lidové republiky a vládou České republiky o společné podpoře Hedvábné stezky*, které bylo podepsáno při příležitosti návštěvy premiéra Bohuslava Sobotky v Číně v listopadu 2015.⁶ Konkrétní obsah tohoto partnerství byl definován bilaterální dohodou o formách spolupráce podepsanou při příležitosti summitu 16 + 1 v Rize v roce 2016. Vzhledem k tomu, že – jak již bylo řečeno – možnost výstavby větších infrastrukturních projektů v ČR je pouze omezená, byla tato dohoda (z českého popudu) zaměřena na měkčí formu spolupráce.⁷ Typickým příkladem může být například podpora turismu, který představuje významnou součást vzájemných ekonomických vztahů.⁸

Vzhledem k tomu, že konkrétní oblasti vzájemné spolupráce v rámci OBOR byly definovány relativně nedávno, nelze zatím vyhodnotit nakolik je navázaná spolupráce úspěšná. Každopádně čas ubíhá a rok 2018 poskytne první možnosti pro bilancování, jehož výsledky zcela jistě ovlivní i postoj nové vlády vůči této iniciativě. Na druhou stranu OBOR se bude rozvíjet bez ohledu na české stanovisko a ČR se bude muset s jeho dopady vypořádávat a stále znovu se snažit hledat způsob, jak vyvážit příležitosti a rizika, které se s tímto projektem pojí.

⁶ Předseda vlády Sobotka se na závěr návštěvy v ČLR setkal s premiérem Li Kche-čchiangem; *Vláda.cz*; 27. 11. 2015 (dostupné na <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/predseda-vlady-sobotka-se-na-zaver-navstevy-v-clr-setkal-s-cinskym-premierem-li-kche-cchiangem-137581/tmplid-47/>)

⁷ ČR pokračuje v prohlubování bilaterálních vztahů s Čínou, na summitu 16 + 1 byl přijat plán bilaterální spolupráce mezi oběma zeměmi; *Vláda.cz*; 5. 11. 2016 (dostupné na <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/cr-pokracuje-v-prohlubovani-vztahu-s-cinou--na-summitu-161-byi-prijat-plan-bilateralni-spoluprace-mezi-obema-zememi--150533/>)

⁸ Jen v roce 2016 například do ČR zavítalo 350 000 čínských turistů

Nová hedvábná stezka

- projekt by se přímo dotkl 65 zemí světa, ve kterých žije 4,4 miliardy lidí, a které se na celosvětovém HDP podílejí 40 %
- součástí projektu je vybudování lepšího železničního spojení Číny s Evropou, vybudování nových námořních přístavů a nových energovodů

— pozemní trasa
— trasa po moři

zdroj: weforum.org, AFP

ČTK

Tento text je druhým ze série příspěvků, které vznikly v rámci projektu „[Comparing the Czech-Polish approach to China: Assessing both challenges and opportunities from a security-minded perspective](#)“ podpořeného Česko-polským fórem fungujícím při Ministerstvu zahraničních věcí České republiky.